

in memoriam

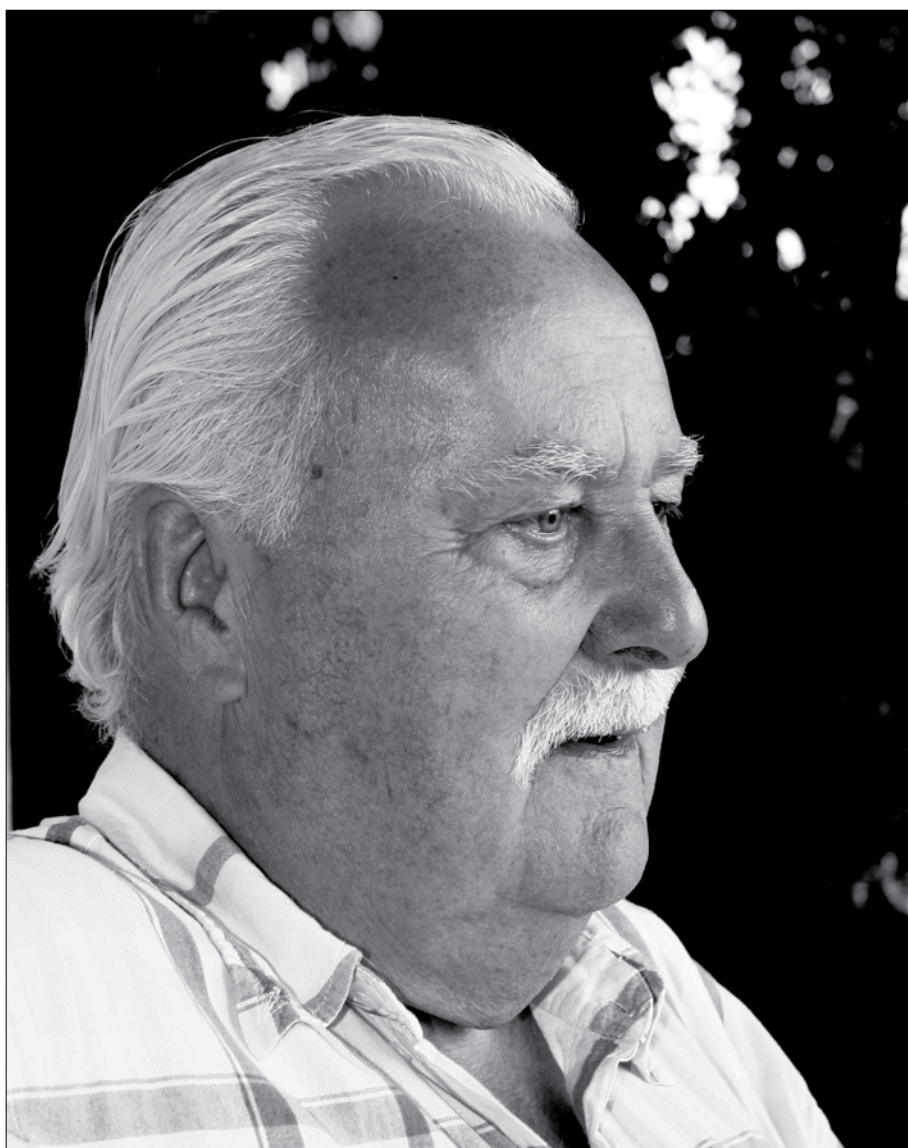
Op 19 april –Stille Zaterdag– van het jaar onzes Heren 2014 overleed op 83-jarige leeftijd de dichter Wim Pendrecht, pseudoniem van Cornelis (Kees) Willem van der Neut. Tot 1988 was hij als leraar Nederlands en schooldecaan werkzaam in Bussum, maar de lezers van dit blad zullen zich hem vooral herinneren als dichter en schrijver van liederen en gebeden voor liturgisch gebruik.

Wim Pendrecht ter gedachtenis

Hans Kronenburg

ALS ZODANIG HEB IK HEM in de jaren tachtig van de vorige eeuw meegemaakt in de Utrechtse Domkerk, waar hij door mijn voorganger Hans van der Werf was binnengehaald als huisdichter. Die twee kenden elkaar trouwens al veel langer: ooit hadden ze samen affiches geplakt voor de PSP, het begin van een vriendschap die zou leiden tot een hechte samenwerking, eerst in de Buurkerk, toen Kees teksten schreef voor de diensten van Schrift en Tafel, waar Van der Werf mee begonnen was, en later in de Domkerk. Wim Pendrecht heeft veel gepubliceerd: niet minder dan elf bundels, onder meer *Communicerend* (1968), *Voor de zonen van aardman* (1971), *Met gemengde gevoelens* (1977) en *Anders en eender* (1988). De inhoud zou je kunnen karakteriseren als gelegenheidspoëzie, geschreven naar aanleiding van bepaalde gebeurtenissen, in de politiek, de kerk, in zijn eigen leven (op school, op vakantie in Frankrijk), of in het leven van vrienden. Bij dat laatste denk ik spontaan aan het aangrijpende gedicht *Oorverdovende Stilte*, dat hij schreef nadat Frits Mehrrens op vrijdag 29 augustus 1975 verongelukt was:

vrijdag van nu af geteld de dag
van de oorverdovende stilte
niet meer de opheffing van zijn handen
de verheffing van zijn stem
en muziekmakende gebaren
zijn naam uit de ether

Kees van der Neut. Foto: Veronique de Jong

hij wandelde op geluidsgolven
geen zee te hoog
zijn handen tekenden verhalen
vol fuga's en contrapunten
hij voegde de toon bij het woord

het is godgeklaagd stil
want het is vrijdag geweest
en hoe moet het nu verder
de zevende dag en de eerste?
het feestvieren moet toch doorgaan
met het lied elke week op de lippen
de zevende dag en de eerste?

gezegend die daar komt
heeft hij ons leren zingen
maar nu is hij buiten adem

zijn stilte maakt moe en droevig
en dood valt niet goed te praten

het blijft
het blijft godgeklaagd leeg

Voor één bundel echter wil ik op deze plaats speciale aandacht vragen: de bundel *Toonladders op naam*, verschenen in 1989. Het betreft een verzameling van zijn meest duurzame teksten, geschreven voor de diensten van Schrift en Tafel, eerst in de Buurkerk, later in de Domkerk. Er staan gebeden in voor de verschillende tijden van het kerkelijk jaar, liederen bij bijbelboeken die in doorgaande lezing werden gelezen en uitgelegd (zoals Deuteronomium, Jeremia, 1 Kronieken, Job, Prediker), maar ook consistoriegebeden en kindergebeden. Het taalgebruik, sterk geënt op de taal van de Schrift, is bepaald niet eenvoudig, soms zelfs weerbarstig en eigenzinnig, bij voorbeeld zijn weergave van het Hebreeuwse *kèdem*

als 'oostenvroeg' en *olam* als 'een wereldlang', zelf gemaakte, Neder-Hebreeuwse woorden die een duidelijke verwantschap vertonen met het taalgebruik van de beroemde Tenachvertaler Martin Buber. Maar we komen ook teksten tegen die ontroeren door hun eenvoud, zoals het kindergebed voor het slapen gaan, dat ook –als het ware plaatsvervangend– gebeden werd tijdens de gedachtenisdienst op 28 april jongstleden:

Heer van de overkant
vaar naar mij toe –
leg op mijn hoofd uw hand
want ik ben moe.

Niet gepubliceerd zijn bij mijn weten de vele tafelgebeden die Wim Pendrecht schreef voor de diensten in de Utrechtse Dom: kort, krachtig en heftig soms, zoals het volgende, geschreven voor de herfsttijd, toen de profeet Jona gelezen werd:

De Heer zal bij u zijn!
De Heer zal uw bewaren!
Verheft uw harten!
Wij hebben ons hart bij de Heer!
Laten wij danken de Heer onze God!
Het past ons de Heer te danken!

Ja, waarlijk, het past ons, o Heer,
het is onze plicht en dient tot onze bevrijding
U dank te brengen, overal en altijd,
Gezegende God,
die onwilligen en dwarsliggers,
zwartkijkers en onheilsprofeten gebruikt
om ons te wijzen op het licht
en de zon der gerechtigheid,
die Gij laat schijnen over goeden en kwaden. –

Wij zegenen U, o God,
vanwege uw Geestkracht in weer en wind,
in de kentering van de tijden,
samen met Jona, uw balorige beminde,
duif en tegenspeler,
havik en betweterige blaag van een profeet
en met alle geheiligden, engelen,
voorgangers en voorzangers,
als wij zingen:

HEILIG...

Wij loven en prijzen U, o God, Gezegende,
omdat Gij ons uit de diepte,
uit de groeve van nood en dood omhoog tilt. –
Gij gunt ons geen goede of slechte dood,
maar een leven vol toekomst
tegen de klippen op.
Gij ziet naar ons om en geeft ons zicht op uw Koninkrijk.
Gij geeft ons een merkteken ten zegen
om U en onze naaste lief te hebben
met alle hart, ziel en verstand.

Gedenk U onzer
en geef ons adem genoeg om te overleven in vrede
in het spoor van Jezus, de Gezalfde,
uw Zoon, onze Meester,

die in de nacht dat Hij werd overgeleverd...

Een prachtig voorbeeld van bijbelse en tegelijk (of: juist daarom?) eigentijdse taal die kenmerkend is voor goede liturgie!

Wat zijn liederen betreft – vele daarvan zijn nooit ergens anders gezongen dan in de Domkerk. Dat is niet erg, integendeel, het is het gevolg van het feit dat in de Dom in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw ten aanzien van de schriftlezingen geheel eigen keuzes gemaakt werden. Wat betreft de evangelielezing hielden we ons keurig aan het (oude!) Romeinse lectionarium, maar het Eerste Testament werd – zoals gezegd – naar goed calvinistische traditie cursorisch gelezen, in doorgaande lezing. Uiteraard vroeg dat om passende liederen, die echter meestal niet bestonden

en waarvoor dan een beroep werd gedaan op de creativiteit van de huisdichter. Ondanks het feit dat Wim Pendrecht dus veel liederen ‘voor eigen parochie’ geschreven heeft, is een aanzienlijk deel ervan in brede kring bekend en geliefd geworden. Wie in het register van de zeven deeltjes *Zingend Geloven* zoekt op de naam Wim Pendrecht, telt maar liefst 34 liederen die op zijn naam staan. Niemand zal ontkennen dat dit mede te danken is aan het feit dat hij jarenlang zelf in de redactie zat van deze proeven van nieuwe kerkliederen, maar het is bepaald niet de belangrijkste reden: de poëtische waarde van de opgenomen liederen is meestal hoog. Overigens was de mens Kees van der Neut bepaald niet eerzuchtig. Hij kon kritisch zijn, maar hij kon ook zijn eigen werk relativeren en het werk van andere, soms minder begaafde dichters, waarderen en aanprijzen in recensies. In het *Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk* zijn slechts zes liederen van Wim Pendrecht opgenomen (de nummers 219, 261, 309, 406, 455 en 744). Niet veel, maar genoeg om niet geheel vergeten te worden.

Ik sluit af met een persoonlijke herinnering. Toen ik hoorde dat Kees van der Neut gestorven was op Stille Zaterdag, de dag waarop de kerk gedenkt dat diep onder de grond, in het dodenrijk, al iets zichtbaar wordt van de overwinning op de dood, dacht ik meteen aan het ochtendgebed op Stille Zaterdag van het jaar 1981, waarin Kees op mijn verzoek voorging. Zijn toen uitgesproken overweging met de daarop aansluitende voorbeden koester ik als een kostbare erfenis. Enkele fragmenten daaruit laat ik hier volgen.

‘Vandaag zouden we samen plaatjes moeten gaan kijken, b.v. in het Catharijne-convent, Nieuwe Gracht 63! U moet dan vragen naar afbeeldingen van Christus in het dodenrijk (op Stille Zaterdag). Dan ziet u in elk geval een actieve Jezus, een bevrijder van mensen, met de overwinning van de duivel en zijn wanstaltige trawanten wijst Hij terug achter een deur, die op een grafzerk lijkt: ze zijn nergens meer. Maar een lange stoet mensen wordt zichtbaar, zet zich langzaam in beweging. De aardman, de man van aarde –Adam– en de moeder der levenden –Eva– voorop uiteraard en daarachter de heiligen die ons zijn voorgedaan: Noach, de aartsvaders, Mozes, Jozua, de profeten, Augustinus, Calvijn, Luther,

wie zijn er al niet te herkennen –het geloof geeft u toch genoeg verbeeldingskracht!– John Donne zie ik in de stoet en Bach, de grote Bach..., en uit onze tijd Dietrich Bonhoeffer, Hugo Distler, Titus Brandsma..., en nog dichterbij: Frits Mehrrens, Klaas Heeroma, Kornelis Heiko Miskotte, Johan van der Werf, Jan Wit, Gerard Beneder en ... deze week... Hendrik Andriessen. Zo verbindt God ónze geschiedenis met zijn geschiedenis, daalt Hij voor ons af in de diepte om zijn schepping te voltooien op de eerste dag. Maar nu gaan we buiten ons boekje. Dat is morgen pas...'

In de voorbede werd aandacht gevraagd voor al diegenen die dagelijks verkeren in het grensgebied tussen dood en leven: grafdelvers, tuinlieden, aansprekers, beheerders van kerkhoven en begraafplaatsen, beampten van crematoria (wie bidt ooit voor hen?! - НК); voor allen die op de spitsuren van dag en nacht biddenderwijs onze geschiedenis open houden voor Gods toekomst: kloosterlingen, gemeenten en andere leefgemeenschappen; voor hen die beroepshalve de strijd aanbinden met de laatste vijand, de dood: artsen, verpleegkundigen, predikanten en priesters; en voor hen die de hoop op een nieuw leven koesteren: degenen die een geboorte verwachten en begeleiden: moeders vol van genade en vaders vol van verwondering.

Dat deze diepgelovige en bewogen bidder en dichter juist op Stille Zaterdag gestorven is, is meer dan toeval, het is voor ieder die dit leest een verwijzing naar de weg die God met zijn mensen gaat, door de dood naar het leven! In het gebed voor de Stille Zaterdag (evenals alle klassieke collectagebeden door Wim Pendrecht trefzeker uit het Latijn vertaald) wordt dat als volgt verwoord:

Gedoopt in de dood van uw Zoon,
onze Heer en Heiland, Jezus Messias,
vragen wij, o God,
met Hem begraven te mogen worden
en geleid door de poorten van het dodenrijk
tot een nieuw leven.
Door Hem, die voor ons is gestorven, begraven en
opgestaan uit de doden,
uw Zoon Jezus Messias, onze Heer.
Amen. •

AANBIEDING: ORGELPIJPEN UIT WEIMAR UIT 1740

Historische waardevolle orgel registers van Heinrich Nikolaus TREBS onder advies van J.S.BACH gemaakt. OKTAVE 4, QUINT 3, OKTAVE 2, QUINT 1 1/2 en OKTAVE 1 gerestaureerd door Silbermann restauratoren in Dresden, een kist met 125 MIXTUUR pijpen. Plus een Roerfluit 8 uit Vlaanderen van 1820. Op echtheid beoordeeld door orgeldeskundigen Hendrik Ahrend, Horst Jehmlich, Organeum en Dr. Gress uit Dresden. Te verwerken in orgelrestauraties/nieuwbouw of voor de bouw van een J.S.BACH ORGEL of anderszins.

Prijs in overleg.

Informatie bij van der Veer, Tel; 06 46 375 104

Gezocht per 1 augustus 2014,

Organist , voor PKN gemeente Elst

De PKN-gemeente Elst zingt uit het Nieuwe Liedboek. De kerk beschikt over een fraai tweeklaviers Van Leeuwenorgel uit 1953, dat een aantal jaren geleden werd uitgebreid en geherintoneerd door de firma Flentrop. U wordt collega van een hoofd-organist en een collega-organist.

Hoofdtak is het begeleiden van de gemeente gedurende een 20-tal diensten per jaar. Beschikbaarheid voor begeleiding van het St. Maartenskerkkoor is een pré.

Sollicitaties voor 1 juli 2014 t.a.v Maarten van den Berg, collge van kerkrentemeesters, sollicitaties kunnen per mail worden verstuurd aan mcberg@live.nl

Meer inlichtingen: mcberg@live.nl en dirkluijmes@hotmail.com